

Valsts aizsardzības mācība kļūs par obligāto mācību priekšmetu no 2024./2025.mācību gada.

Ceļā uz obligātu valsts aizsardzības mācību

Vidējās izglītības līmenī šo specializēto kursu apgūs vispārējās vidējās izglītības iestāžu 10. un 11.klases skolēni, kā arī 2. un 3.kursa audzēkņi izglītības iestādēs, kurās īsteno profesionālās ievirzes programmas, un arodskolās.

Programma nemitīgi uzlabojas

Jau vairākus gadus skolas šo iespēju var izvēlēties brīvprātīgi. Šajā mācību gadā valsts aizsardzības mācību apgūst 11 000 jauniešu 188 Latvijas izglītības iestādēs. 7000 to sākuši apgūt šajā mācību gadā, skaits, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, gandrīz dubultojies. Jaunsardzes centra direktors pulkvedis Aivis Mirbahs nenoliedz, ka tajā izpaužas Krievijas sākta kara ietekme: "To varēja redzēt gan valsts aizsardzības mācībā, gan arī Jaunsardzē. Ja pirms diviem trim gadiem jaunsargu instruktoriem bija problemātiski nokomplektēt jaunsargu grupas, tagad mums regulāri zvana, lai pieteiktos, un cilvēki ir dusmīgi, ja nevaram paņemt pretī. Bet arī mums ir konkrēts finansējums kalendārajam gadam, tajā neko mainīt nevaram. Skolas, kuras vēlējas programmā iekļaut valsts aizsardzības mācību, aicinātas pieteikties līdz martam, bet realitātē interesējās vēl augustā."

Saeimas deputāti 2018. gadā atbalstīja valsts aizsardzības mācības iekļaušanu valsts vidējās izglītības saturā, un līdz 2020.gadam tika īstenots pilotprojekts. Brīvprātīgi to izmēģināja vairākās skolās, projektam beidzoties, veikta aptauja, kas programmā jāuzlabo, ko saglabāt, ko jaunieši domā par tādām lietām kā patriotisms, salīdzinot ar tiem, kuri neapmeklē šo mācību.

"Pētījuma rezultāti bija pārsteidzoši pozitīvi, bet sapratām, ka nevaram iekrist eiforijā, jo liela

daļa no tiem, kuri sākotnēji brīvprātīgi apgūst valsts aizsardzības mācību, ir jaunsargi. Un ir tikai likumsakarīgi, ka jaunsargi ir pozitīvāk noskaņoti.

Apgūstamā kursa programma ir mainīga, to pārskata katru pusgadu. Jaunsargu instruktori sniedz atgriezenisko saiti, ir arī aptaujas skolēnu vidū, balstoties uz rezultātiem, veicam izmaiņas.

Labs piemērs bija pavasarī, kad pēc 24.februāra Krievijas iebrukuma Ukrainā ļoti aktuāla kļuva civilā aizsardzība. Tas lika stundās vairāk runāt par šo tematu. Līdz tam galvenais pamats bija Latvijas "72 stundu soma", bet jaunieši uzskatīja, ka tas pārāk maz. Tagad piedāvājam arī Lietuvas un Zviedrijas piemērus, kuri ir daudz apjomīgāki," stāsta A. Mirbahs.

Latvijas modeļa plusi

Kā zināms, obligātais militārais dienests ir vairākās Eiropas Savienības valstīs, bet kā ar valsts aizsardzības mācību?

"Tāda ir tikai Polijā, bet jāteic, ka atšķirība ar mūsu piedāvājumu ir ļoti liela," saka A. Mirbahs. "Polijā ļauj pašām izglītības iestādēm sagatavot programmu, nodarbību plānus, bet tad valstiski grūti kontrolēt, kas notiek. Tur nav centralizētas pieejas kā pie mums, kad ir Jaunsardzes centrs kā iestāde ar instruktoriem, kuriem ir noteikta kvalifikācija, noteikti nodarbību plāni, programma, ir vienoti metodiskie materiāli un standarti.

Polijā valsts aizsardzības mācība it kā tiek pasniegta, bet īstas skaidrības tomēr par to nav. Braucot pieredzes apmaiņas vizītēs, kādā vietā nācies redzēt kaut ko ļoti militāru, citviet – pilnīgi pretēji. Un tad ir jautājums, kur ir tā mediāna, ko īsti jaunieši apgūst?"

A. Mirbahs norāda uz diviem aspektiem, kāpēc Latvijā izvēlēta sistēma ir labāka: "Pirmais un

svarīgākais, ka, pabeidzot valsts aizsardzības mācības programmu – divus mācību gadus un divas nometnes -, jaunieši, kuri šos posmus absolvē, ir ieguvuši militārās pamatapmācības kursa pirmo līmeni. Roku uz sirds liekot, varu apgalvot, ka tā tas tiešām ir! Šie jaunieši ir izgājuši tieši tādu pamatapmācību kā Alūksnē profesionālā dienesta karavīri, kādu iziet zemessargi. Jaunieši uzreiz var sākt nākamā līmeņa apmācību."

Tātad, ja jaunieši, kurš sekmīgi beidzis valsts aizsardzības mācības programmu, vēlēties turpināt dienestu Zemessardzē vai profesionālajā dienestā, viņam vairs nevajadzēs apgūt pamatapmācības kursu. Stājoties Zemessardzē, jaunieši aizpilda anketu, kur atzīmēs, ka pabeidzis valsts aizsardzības mācības visus līmeņus, un uzreiz varēs sākt specializēto apmācību.

Otrs lielais arguments, uz ko norāda A. Mirbahs, ja nav centralizētas pārraudzības institūcijas, kas kontrolē programmu, ne vienmēr būs pārliecība, ka tiek mācītas prolatiskas tēmas.

Par maz vai par daudz

Kā sokas ar Jaunsardzes instruktoru piesaistīšanu, jo līdz 2024./2025.mācību gada sākumam nemaz tik tālu vairs nav.

A. Mirbahs stāsta, ka uz situāciju jāraugās diferencēti: "Problēma tāda, ka reģionos instruktoru ir pārāk daudz, bet Rīgā - trūkst. Tāpēc vienmēr cenšos uzsvērt, ka apgalvojums par Jaunsardzes instruktoru trūkumu nav patiess. Piemēram, Vidzemē ir pat pārāk daudz, instruktori gaida rindā, kad būs skolas, kas izvēlēties valsts aizsardzības mācību."

Lai kļūtu par instruktoru, militārā pieredze nav nepieciešama. Jaunsardzes centra direktors stāsta, ka, tiekoties ar firmu, kas veica jaunsargu instruktoru reklāmas kampaņu, pārrunāti arī iemesli,

kas izkristalizējušies, veicot aptaujas, kāpēc cilvēki neizvēlas šo profesiju.

Pirmajā vietā apgalvojums, ka trūkst nepieciešamās kvalifikācijas. Otrajā vietā, ka ir jau stabils darbs un neko negribas mainīt, bet trešajā - apgalvojums, ka nepatīk militārā joma.

"Par otro punktu nav iebildumu, taču pirmais un trešais apgalvojums ir mīti! Vienīgā kvalifikācija, lai kļūtu par jaunsargu instruktoru, ir vidējā izglītība. Visu pārējo mēs nodrošināsim, bet vajag vēlmi kļūt par jaunsargu instruktoru. Studijas augstskolā, militāros kursus - visu pilnībā nodrošināsim.

Mīts ir arī uzskats, ka šī ir izteikti militāra joma. Protams, ir militārā pieskaņa. Jaunsargu instruktoram divu gadu laikā jāiestājas Zemessardzē, ja tajā jau nav. Taču kopumā tas ir tālu no militārās jomas," stāsta A. Mirbahs.

Ar Latvijas mīlestību

Uz jautājumu, vai valsts aizsardzības mācība varētu būt kā solis ceļā uz Zemessardzi vai profesionālo dienestu, A. Mirbahs saka: "Varbūt būs pārsteidzoši, ka to saka militārpilsona, bet es tā neuzskatu. Vienmēr saku, ka mums jādomā plašāk, Jaunsardze un valsts aizsardzības mācība nav domāta,

lai rekrūtētu vairāk profesionālā dienesta karavīru vai zemessargu. Ja ikviens neatkarīgi no tā, kādu profesiju izvēlēties, būs ar Latvijas mīlestību, ar militārajām pamatiemaņām, mēs kā valsts vienmēr izdzīvosim! Primārais, lai cilvēks paliek uzticīgs Latvijai un zina, kā rīkoties krīzes situācijā, aizstāvēt sevi, savu ģimeni, savu iestādi vienalga, kur strādā."

Taču valsts aizsardzības mācība varētu būt noderīgs sagatavošanas posms iecerētajam valsts aizsardzības dienestam, jo dotu jauniešiem informāciju par to, un tas ļautu justies drošāk. "Līdz tam, kad jauniešiem būs jāiet dienēt, paies zināms laiks, bet līdz tam valsts aizsardzības mācība varētu būt lieliska platforma, kas atlasītu jauniešus, kuri paši vēlas dienēt brīvprātīgi," saka A. Mirbahs.

Jaunsardzes centra direktors pauž pārliecību, ka 2024.gada 1.septembrī, sākot mācību gadu, valsts aizsardzības mācība būs visās vidējās izglītības iestādēs. "Darām visu, lai tas notiktu! Esmu pārliecināts, ka valsts aizsardzības mācība atrisinās zināmas Latvijas problēmas! Mums būs lojālāki, militāri sagatavotāki pilsoņi, un, ja kādreiz man jautāja, kam tas ir vajadzīgs, domāju, pēc 24.februāra nevienam tāds jautājums vairs nav aktuāls," uzsver pulkvedis Aivis Mirbahs. □

Pareizā izvēle

Vidzemes Tehnoloģiju un dizaina tehnikumā valsts aizsardzības mācību piedāvā jau vairākus gadus. Direktors **Artūrs Sņegovičs** saka, ka iekļaut šo programmu mācību procesā bijusi pareizā izvēle: "Gribas ticēt, ka šis priekšmets audzēkņiem veido arī disciplīnu, kas šajos gados jauniešiem vajadzīga. Tā kā tehnikumā lielākoties mācās puīši, viņiem militārās lietas arī ļoti interesē, cik zinu, daudzi pēc tehnikuma beigšanas vēlas iet militārajā dienestā. Esmu dzirdējis tikai pozitīvas atsauksmes par mācību procesu, ko piedāvā jaunsargu instruktori.

Iespējams, valsts aizsardzības mācības stundās runātais liek padomāt par tēmām, par ko jaunieši varbūt ikdienā neaizdomājas, piemēram, patriotisms. Zinu, ka valsts aizsardzības mācības ietekmē jaunieši stāju arī Jaunsardzē, turklāt jūtams, ka kopš februāra, kopš kara Ukrainā, šīs tēmas kļuvas daudz aktuālākas. Audzēkņi skaidrāk saredz jēgu tam, ko apgūst šajās stundās, jo ir vairāk sagatavoti iespējamām krīzes situācijām."

Vairākus gadus valsts aizsardzības mācība tiek pasniegta arī Vecpiebalgas vidusskolā. Direktore **Iļona Strelkova** stāsta, ka šajā vasarā skolas kopmītņu ēkā, savienojot divas is-

tabas, izveidota un ar visu nepieciešamo aprīkota telpa tieši valsts aizsardzības mācībai un Jaunsardzes nodarbībām.

I.Strelkova atzīst, ka skolēniem šis mācību priekšmets ir saistošs, turklāt ne tikai ikmēneša nodarbības, bet arī pārgājieni, nometnes: "Protams, ir klases, kurās skolēni vairāk ie-degas par šo priekšmetu, ir klases, kas pašvākas, bet kopumā tā bija pareizā izvēle, jo jaunieši ir apmierināti. Lāčplēša dienā audzēkņi, kuri apgūst valsts aizsardzības mācību, rādīja paraugdemonstrējumus un kopā ar 8.-9.klašu jauniešiem, kuri apgūst ugunsdzēsēju mācību, organizēja stafetes visiem skolas audzēkņiem. Kad šis priekšmets skolās būs obligāts, mums tas vairs nebūs nekas jauns, varēsim turpināt darbu ar pilnu atdevi." □

Lappusi sagatavojis
JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mediju atbalsta fonda ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild projekta īstenotājs izdevniecība SIA "Cēsu Druva".

Aktivitāte, noturība, iemaņas

Valsts aizsardzības mācības mērķis ir veidot aktīvu, mobilu un rīkoties spējīgu sabiedrības locekli, kurš grib un spēj aizstāvēt sevi, līdzcilvēkus un Latviju krīzes gadījumā.

Mācību process plānots divu secīgu mācību gadu ietvaros, katrā mēnesī nodarbībām atvēlot vienu pilnu mācību dienu. Mācību programma sadalīta trijos moduļos.

■ Pilsoniskā aktivitāte valsts drošības kontekstā.

Apguves mērķis - iepazīstoties, analizējot un diskutējot par dažādām pilsoniskās aktivitātes formām no valsts apdraudējuma skatu punkta, veidot un nostiprināt izpratni par valsts attīstības un aizsardzības pamatprincipiem

un individuālās pilsoniskās atbildības nozīmi, radot gribu aizsargāt Latviju. Attīstīt un stiprināt uz pilsoniskām vērtībām un apziņu balstītu Latvijai piederīgu personību, kura aktīvi līdzdarbojas politiskajā un sabiedriskajā dzīvē kā lokālā, tā reģionālā un nacionālā līmenī.

■ Noturība krīzes situācijās un vadība.

Apguves mērķis - iepazīstoties ar visaptverošas valsts aizsardzības sistēmu, veidot izpratni par indivīda lomu valsts drošības stiprināšanā un sadarbības efektivitāti sociālpolitisko procesu ietekmēšanā. Diskutējot, analizējot un modelējot dažādus līderības un vadības modeļus, praktiskā darbībā gūt pieredzi un attīstīt publiskas uzstāšanās un vadības

prasmes, radot pamatu izglītības turpināšanai un savas karjeras veidošanai.

■ Valsts aizsardzības iemaņas.

Apguves mērķis - veidot un attīstīt rīcībai krīzes situācijā un valsts aizsardzībai noderīgas prasmes, veicināt mērķtiecīgu izglītošanos valsts aizsardzības jomā, biedriskuma, līderības, drošsirdības, disciplīnas veidošanā un patstāvīgā fizisko spēju pilnveidošanā, rosināt interesi izglītības turpināšanai un karjeras veidošanai visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ietvaros. Kļūt par aktīvu, mobilu un rīkoties spējīgu sabiedrības locekli, kurš grib un spēj aizstāvēt sevi, līdzcilvēkus un Latviju krīzes gadījumā. □